

Het *familie boeckje* van Pieter Boudaen Courten (1594-1668) Memoires van een geportretteerde

• GERDIEN WUESTMAN •

Ruim honderd jaar geleden kwam een omvangrijke groep familieportretten met het legaat De Witte van Citters in het Rijksmuseum.¹ Een intrigerende groep binnen deze verzameling zijn de ongesigneerde portretten van leden van de familie Courten, waarvan die van Pieter Boudaen Courten en zijn vrouw Catharina Fourmenois uit 1619 tot de aantrekkelijkste behoren (afb. 1 en 2).² Boudaen Courten en Fourmenois zijn op driekwart lengte afgebeeld, staand naast een stoel. Hun buitengewoon kostbare en modieuze kleding is zorgvuldig en gedetailleerd weergegeven. Op de achterzijde van de panelen zijn, vermoedelijk in de 18de eeuw, hun namen, geboorte- en sterfdata en familiewapens geschilderd. Het portret van Pieter Boudaen Courten draagt aan de achterzijde zelfs nog een strookje perkament met biografische informatie, geschreven door zijn zoon Johan Boudaen Courten (afb. 3).

Tot ver in de 19de eeuw had men geen idee wie de schilder van deze ongesigneerde pendanten kon zijn geweest. In de jaren negentig zette Abraham Bredius deze twee stukken en een derde uit dezelfde verzameling, het portret van Boudaen Courtens moeder Margarita Courten (afb. 6), op naam van de relatief onbekende Middelburgse kunstenaar Salomon

Afb. 1.
Portret van Pieter Boudaen Courten, toegeschreven aan SALOMON MESDACH, 1619. Olieverf op paneel, 104,5 x 73,5 cm., Rijksmuseum, Amsterdam (inv.nr. SK-A-2068).

Afb. 2
Portret van Catharina Fourmenois, toegeschreven aan SALOMON MESDACH, 1619. Olieverf op paneel, 104,7 x 72,6 cm., Rijksmuseum, Amsterdam (inv.nr. SK-A-2069).

Mesdach (werkzaam 1612-1634).³ Bredius baseerde zijn toeschrijving op het portret van Balthasar van Vlierden en zijn familie uit 1612, nog steeds het enige bekende portret met de signatuur van Mesdach.⁴ Deze toeschrijving wordt ondersteund door een kleine kopie van een groepsportret van dr. Pieter Gerritsz. Schaep en Margriete Pauli Halling met hun zoon, die blijken een notitie van de opdrachtgever *by Mr. Salomon tot Middelburg* is geschilderd.⁵

In de loop van de 20ste eeuw zijn meer portretten van leden van de familie Courten uit de verzameling van het Rijksmuseum aan Mesdach toegeschreven. Het gaat om vijf schilderijen, alle zonder signatuur en vervaardigd tussen 1617 en 1630.⁶ Met name de portretten van Jacob Pergens, Anna Boudaen Courten en het portret van een man, mogelijk Walterus Fourmenois (afb. 4,5 en 7), zijn verwant aan de door Bredius toegeschreven werken, maar ook het portret van Sir Peter Courten en dat van Hortensia del Prado komen in stilistisch en technisch opzicht voldoende overeen om ze tot dezelfde groep te rekenen. In de nieuwe bestandscatalogus zullen deze dan ook alle worden opgenomen als toegeschreven aan Salomon Mesdach.⁷

In biografieën van Salomon Mesdach staat meestal niet veel meer

Afb. 3
 Portret van Johan
 Boudaen Courten,
 door CORNELIS JANS-
 SENS VAN CEULEN II,
 1668. Olieverf op doek,
 116 x 94 cm., Rijksmu-
 seum, Amsterdam
 (inv.nr. SK-A-921).

dan dat hij in 1628 deken van het Middelburgse Lucasgilde was. Bij onderzoek voor de nieuwe schilderijen-catalogus is enige aanvullende informatie over deze kunstenaar gevonden in ongepubliceerde aantekeningen van Abraham Bredius. In 1617 is Mesdach gedocumenteerd als schilder en poorter en ook in de jaren daarna komt zijn naam verschillende malen in Middelburgse archieven voor.⁸ Wie zijn leermeester was, hoe groot en divers zijn oeuvre was en wanneer hij stierf, zijn vragen die vooralsnog onbeantwoord moeten blijven.

Over de familie Courten, die vermoedelijk een belangrijke opdrachtgever van Mesdach was, is daarentegen veel nieuwe informatie gevonden. De Courtens waren een geslacht van rijke textielhandelaren waarvan de leden in Engeland en in Middelburg woonden. Een van hen, de hierboven genoemde Middelburgse koopman en voc-

bevindvoerder Pieter Boudaen Courten (1594-1668), blijkt een *familje boeckje* te hebben bijgehouden. Bijna alle negentien leden van de familie en schoonfamilie van Pieter Boudaen Courten van wie het Rijksmuseum portretten bezit, komen in dit boekje voor. Een 18de-eeuws afschrift hiervan is bewaard gebleven in Het Utrechts Archief.⁹

Pieter Boudaen Courten was een kleinzoon van Guillaume Courten (1540-na 1580), die zich in 1567 na een ontsnapping uit gevangenschap van de hertog van Alva in Engeland had gevestigd.¹⁰ Hij werd in 1594 geboren als zoon van Matthias Boudaen en Margarita Courten, die toentertijd in Rotterdam woonden. Na de verdrinkingdood van Boudaen vertrok het gezin naar Londen, waar Pieter's moeder in 1606 trouwde met Jean de Moncy, een zakenpartner van haar broers Guillaume en Pieter. Enkele jaren later werd de jonge Pieter Boudaen Courten vanuit Londen naar Middelburg gestuurd om zijn oom Pieter Courten te assisteren in de Zeeuwse handelspoot van het familiebedrijf.

Op 15 juli 1618 trouwde hij met Catharina Fourmenois, de stiefdochter van zijn oom Pieter Courten. Wellicht zijn de in het jaar daarop vervaardigde portretten in het Rijksmuseum ter gelegenheid van dit huwelijk gemaakt. Vanaf het begin van de jaren '30 woonde het paar in 'het grote huys' aan de Lange Noordstraat in Middelburg, dat Boudaen Courten in 1630 van zijn oom had geërfd. Fourmenois bracht dertien kinderen ter wereld, van wie er één reeds voor de geboorte was overleden. Vijf stierven als kind en een zesde, Jacobus, overleed toen hij 29 was. Zelf bereikten Boudaen Courten en zijn vrouw een hoge leeftijd: het paar heeft het 46ste huwelijksfeest nog kunnen vieren, wat in de 17de eeuw uitzonderlijk moet zijn geweest.

De recent gevonden levensbeschrijving is, zoals het opschrift al aangeeft, een familiekroniek. Boudaen Courtens

werk als kiesheer van Middelburg en bewindhebber van de Middelburgse kamer van de Verenigde Oostindische Compagnie kwam niet aan de orde. Ook contacten met kunstenaars bleven helaas onvermeld. Boudaen Courten schreef over leven, ziekte en dood in de familie. Veel aandacht is er voor zijn kinderen, voor hun geboorte en hun doop, waarbij hij nauwgezet noteerde wie welk geschenk gaf. Zo kreeg zijn in 1625 geboren dochter Anna van haar grootouders een *effene silvere schale* en een *verguldt soutvat op vier pilaren*. Het ontbreken van een geschenk werd eveneens vastgelegd. *Vereerden niets*, merkte hij op over zijn zwager Walterus Fourmenois en Lucretia del Prado, de tante van zijn vrouw, na de doopplechtigheid van zijn vierde zoon.

Het langste en mooiste fragment uit het document is Boudaen Courtens verslag van de moeizame verwijdering van de blaassteen van zijn echtgenote. In de aanloop naar de operatie ging hij

in op de diagnoses en adviezen van de geconsulteerde artsen, op de speciale tang die voor de operatie werd gemaakt, en op de gebeden die voor zijn vrouw werden gedaan in de plaatselijke kerken. De operatie zelf, die vermoedelijk zonder verdoving werd uitgevoerd, wordt tot in de huiveringwekkendste details beschreven. De verwijdering van deze blaassteen moet indruk hebben gemaakt, want de steen van Catharina Fourmenois is eeuwenlang in familiebezit gebleven en wordt nog steeds bewaard.¹¹ De vorm en afmetingen van deze steen komen precies overeen met het tekeningetje bij de tekst.

Boudaen Courtens *familie boeckje* verdient te worden gepubliceerd. Voor het Rijksmuseum is de levensbeschrijving interessant omdat zij inzicht geeft in de familie waarvan het museum zo veel portretten heeft. Met name de beeltenissen van Boudaen Courten en Catharina Fourmenois gaan door dit egodocument tot de ver-

Afb. 4
 Portret van Jacob Pergens, toegeschreven aan SALOMON MESDACH, 1619. Olieverf op paneel, 94,7 x 69,1 cm., Rijksmuseum, Amsterdam (inv.nr. SK-A-918).

Afb. 5
 Portret van Anna Boudaen Courten, toegeschreven aan SALOMON MESDACH, 1619. Olieverf op paneel, 94,6 x 68,9 cm., Rijksmuseum, Amsterdam (inv.nr. SK-A-919).

beelding spreken. In een aantal gevallen levert de tekst een nieuwe geboorte- of sterfdatum op,¹² of informatie die van belang is voor de interpretatie van een schilderij. Zo valt uit Boudaen Courtens mededeling dat zijn oom Pieter Courten na een ziekbed van maanden in de tweede week van januari 1630 *uijtgeteert* stierf, op te maken dat Courtens 1630 gedateerde portret postuum moet zijn.¹³ Een ander voorbeeld is de identificatie van de zittende man op het aan Mesdach toegeschreven portret uit 1620 als een broer van Pieter Boudaen Courten, die na lezing van deze levensbeschrijving definitief kan worden verworpen. Aangezien Boudaen Courten nergens broers noemt, mag worden aangenomen dat zijn drie broers reeds vroeg waren overleden.¹⁴

Ook in historisch opzicht is de bron

van belang, omdat zij inzicht geeft in het functioneren van een 17de-eeuws netwerk van vrienden en verwanten.¹⁵ Veel van de huwelijken vonden plaats binnen dezelfde kring en familiebanden werden trouw onderhouden, waarbij afstand nauwelijks een rol lijkt te hebben gespeeld. Een figuur als Jacob Pergens trouwde eerst met de zus en daarna met de nicht van Boudaen Courten en was tevens handelspartner van de familie. Boudaen Courten duidt hem 45 jaar en twee huwelijken na het kortstondige huwelijk met zijn zuster Anna nog steeds aan als *frère Pergens*.

Maar wat de kroniek vooral fascinerend maakt, is de wijze waarop Boudaen Courten over de vrolijke en droevige gebeurtenissen in zijn leven schrijft. Zijn verdriet over het overlijden van zijn dierbaren en zijn span-

Afb. 6
Portret van Margarita Courten, toegeschreven aan SALOMON MESDACH, 1625. Olieverf op paneel, 102,8 x 74,4 cm., Rijksmuseum, Amsterdam (inv.nr. SK-A-2073)

ning over het slagen van de operatie van zijn vrouw zijn bijna voelbaar, evenals zijn opluchting over haar genezing. Na een hersteltijd waarin zij zo min mogelijk mocht praten, eten en drinken -*waar in dapper haar devoir deede, hoewel den dorst extreme-*, noteerde hij: *Den 12e dag heeft voor d'eerste maal wat vlees van een jong duijffe gegeeten. Den 7 april 1647 heeft sij Godt loff in de kerk geweest, Godt maake ons dankbaar, en geeve sijnen verdren seegen.*

De tekst is niet volledig chronologisch. Al vrij vroeg in het boekje, na de beschrijving van de doop van zijn oudste kind in 1620, vertelt Boudaen Courten hoe deze Johannes als veertienjarige door verdrinking om het leven kwam, om vervolgens weer terug te gaan naar het jaar 1621. De tweede helft heeft meer het karakter

van een dagboek, wat doet vermoeden dat alleen het eerste deel van de tekst een terugblik is. Als het originele handschrift nog eens boven water komt, wordt het misschien duidelijk wanneer hij is begonnen met het schrijven van dit document.

Of het manuscript van Boudaen Courten bewaard is gebleven is onbekend. Het afschrift in Utrecht is gemaakt door Jacob van Citters (1708-1792),¹⁶ wiens vrouw Anna Sara Boudaen (1718-1781) een achterkleindochter was van Pieter Boudaen Courten. Volgens een notitie van Van Citters was het origineel toentertijd in bezit van Cornelia Boddaert (1692-1765), de weduwe van Boudaen Courten's kleinzoon Hieronymus Josephus Boudaen (1679-1737). Boddaert stierf kinderloos, wat het terugvinden van het boekje lastig maakt.

Afb. 7

Portret van Walterus Fourmenois (?), toegeschreven aan SALOMON MESDACH, 1620. Olieverf op paneel, 104 x 72,1 cm., Rijksmuseum, Amsterdam (inv.nr. SK-A-911).

Bij het zoeken naar het handschrift van Boudaen Courten is in het Zeeuws Archief in Middelburg wel een ander afschrift gevonden, dat net als de kopie door Van Citters omstreeks het midden van de 18de eeuw is te dateren.¹⁷ Deze tekst bevindt zich het familiearchief Schorer, en moet dus vererfd zijn via de nakomelingen

van Pieter Boudaen Courtens klein- dochter Catharina Lucretia Boudaen, die was getrouwd met mr. Johan Schorer. De Middelburgse versie, waarin de 17de-eeuwse spelling is gemoderniseerd, is vermoedelijk een kopie van het afschrift van Jacob van Citters, dat hier integraal wordt afgedrukt.

NOTEN

- 1 Het legaat van jonkheer Jacob de Witte van Citters (1817-1876), een van de grootste uit de geschiedenis van het Rijksmuseum, bestond uit vele tientallen familieportretten uit de 16de, 17de en 18de eeuw. Daarnaast werden diverse andere kunstvoorwerpen en objecten geschonken, waaronder een album met waardevolle gravures van Albrecht Dürer, enkele tekeningen, boekbanden, wapenschilden en meubels. Een deel van de schilderijen kwam in 1885 via het Nederlandsch Museum voor Geschiedenis en Kunst naar het Rijksmuseum. Een ander deel kwam binnen in 1903, na het overlijden van de Haagse verzamelaar Arnoldus Andries des Tombe. Zijn eerder overleden vrouw Carolina Hester de Witte van Citters, had de schilderijen in 1876 in bruikleen gekregen. Karin Hogeweg schrijft een doctoraalscriptie over de familieportretten uit dit legaat. Ik ben haar erkentelijk voor de kennis die zij met mij heeft gedeeld.
- 2 P.J.J. van Thiel, cat. *Alle schilderijen van het Rijksmuseum te Amsterdam*, Maarssen/Bussum 1976, pp. 376-77, 657, 660 en 690. Zie voor de relatie tussen deze personen de geïllustreerde stamboom achteraan dit artikel.
- 3 Voor de toeschrijving van Bredius, zie G. Lafenestre en E. Richtenberger, *La peinture en Europe: La Hollande*, Parijs 1898, p. 167.
- 4 Dit portret is thans in het Haags Historisch Museum. Zie voor een illustratie *Oude Kunst* 1 (1915-1916), p. 281. Twee andere portretten van Mesdach zijn bekend uit prenten van Daniel van den Bredemden, Hollstein III [1950], p. 217, nrs. 9 en 10.
- 5 Het in of na 1624 te dateren paneeltje is in het bezit van de Backer Stichting, in bruikleen aan het Amsterdams Historisch Museum, zie A. Blankert, cat. *Amsterdams Historisch Museum. Schilderijen daterend van voor 1800*, Amsterdam 1975-1979, p. 414, nrs. 610 4 en 5. Voor een illustratie van dit werk, zie N. Middelkoop (red.), cat. tent. *Kopstukken. Amsterdammers geportretteerd 1600-1800*, Amsterdam (Amsterdams Historisch Museum) 2002, p. 92, nr. 5.
- 6 Van Thiel 1976, *op.cit.* (noot 2), pp. 376-77 en p. 660. Een zesde schilderij, het 1630 gedateerde *Portret van Ridder Pieter Courten* (inv.nr. SK-A-2074), is in de museuminventaris als toegeschreven aan Salomon Mesdach opgenomen, maar is in latere museumcatalogi als anoniem beschreven. Van de thans nog aan Mesdach toegeschreven stukken hebben er twee, het *Portret van William Courten* (inv.nr. SK-A-913) en het *Portret van een onbekende man uit de familie Boudaen Courten*, (inv.nr. SK-A-911), een nieuwe identificatie gekregen, zie ook noot 14. In de nieuwe bestandscatalogus zullen deze identificaties nader worden toegelicht.
- 7 Alleen over het hierboven genoemde *Portret van Ridder Pieter Courten* blijft twijfel bestaan. In technisch opzicht is dit schilderij enigszins verwant aan de aan Mesdach toegeschreven werken, maar aangezien het portret zwaar is overschilderd is het niet goed mogelijk tot een definitief oordeel te komen. Met dank aan Gwen Tauber, die de schilderijen voor de bestandscatalogus heeft onderzocht en vergeleken.
- 8 Mesdach komt voor in de Middelburgse archieven in 1617, 1619, 1622 en 1628. Hij was eigenaar van de helft van een huis genaamd 'den Hasard' op de burcht in Middelburg. Dat zijn schoonzoon Abraham Fortuyn in 1644 een door Mesdach uitgeleend bedrag inde, betekent mogelijk dat de kunstenaar in of voor dat jaar is overleden. Deze notities, gemaakt vóór de Tweede Wereldoorlog waarin een groot deel van het archief te Middelburg verloren ging, zijn gemaakt door Abraham Bredius en bevinden zich thans op het RKD in Den Haag.
- 9 RAU, PA 26, archief Des Tombe, inv.nr. 1080.
- 10 Ter herinnering aan zijn ontsnapping liet Courten vier zilveren drinkschalen maken, waarvan er één met het legaat De Witte van Citters in het Rijksmuseum is gekomen, inv.nr. BK-NM-3220. De informatie over de geschiedenis van de familie Courten komt uit verschillende bronnen. Naast documenten uit het familiearchief waarvan een deel in Utrecht en een deel in Middelburg is bewaard, is geput uit biografische naslagwerken en tractaten. Vooral van belang was J. Boevé, *Bedrogh, ende onderdruckinge, ontdeckt en open gelegd*, Dordrecht 1676, omdat hierin de tekst van

- enkele testamenten en brieven van de familie is afgedrukt. Dit en ander materiaal bevindt zich in het RAU, PA 26, archief Des Tombe, inv.nrs. 1086-1088.
- 11 De steen is vererfd in de familie Boddaert, nazaten van de zwager van Boudaen Courtens kleinzoon Hieronymus Josephus Boudaen. Thans is de steen, met een vermoedelijk laat 18de-eeuws briefje waarop details van de operatie worden genoemd, in particulier bezit. Voor literatuur over blaassteenoperaties in de 17de eeuw, zie de annotatie van het familieboekje, noten 44 en 45.
- 12 De sterfdatum van Margarita Courten blijkt 15 januari 1640 te zijn, en de foutieve sterfjaren van Anna Boudaen Courten en Pieter Boudaen Courten, vermeld in Van Thiel 1976, *op.cit.* (noot 2), p. 376, konden beide worden gecorrigeerd.
- 13 Inv.nr. SK-A-2074 (zie stamboom).
- 14 Inv.nr. SK-A-911 (zie stamboom). De oude identificatie is gebaseerd op een opschrift op de achterzijde van het paneel. Dat deze identificatie problematisch is, werd reeds eerder opgemerkt. De zittende man lijkt jonger dan Pieter, terwijl zijn drie broers vijf tot tien jaar ouder waren. In deze publicatie wordt de man geïdentificeerd als Boudaen Courtens zwager Walterus Fourmenois (1596-1653). Deze suggestie, overgenomen van een fiche in het Iconografisch Bureau te Den Haag, kon door verder onderzoek in het familiearchief met nieuwe argumenten worden gestaafd, waarover in de volgende bestandscatalogus meer.
- 15 Zie over dit fenomeen L. Kooijmans, *Vriendschap en de kunst van het overleven in de zeventiende en achttiende eeuw*, Amsterdam 1997, pp. 326-29. Een overzicht van egodocumenten uit deze periode wordt gegeven in R. Lindeman, Y. Scherf en R.M. Dekker, *Egodocumenten van Noord-Nederlanders van de zestiende tot begin negentiende eeuw. Een chronologische lijst*, Rotterdam 1993.
- 16 C. Dekker, *Inventaris van het archief van de familie Des Tombe 1485-1948*, Utrecht (Rijksarchief) 1980, p. 157.
- 17 ZA, PA 157, archief Schorer, inv.nr. 57.

BESCHRIJVING STAMBOOM

1. Gualtero del Prado. Portret door Gortzius Geldorp, 1597. Olieverf op paneel, 113 x 86 cm (inv.nr. sk-a-915).
2. Lucretia Pellicorne. Portret door Gortzius Geldorp, 1608. Olieverf op paneel, 69 x 55 cm (inv.nr. sk-a-914).
3. Guillaume Courten. Anoniem. Olieverf op paneel, 46 x 34 cm (inv.nr. sk-a-904).
4. Margarita Cassier. Anoniem, 1616. Olieverf op paneel, 130,7 x 95,3 cm (inv.nr. sk-a-905).
5. Jeremias Boudinois. Portret door Gortzius Geldorp, 1610. Olieverf op paneel, 96 x 72 cm (inv.nr. sk-a-916).
6. Lucretia del Prado. Portret door Gortzius Geldorp, 1610. Olieverf op paneel, 105 x 80 cm (inv.nr. sk-a-917).
7. Jean Fourmenois. Portret door Gortzius Geldorp, 1590. Olieverf op paneel, 103 x 81 cm (inv.nr. sk-a-912).
8. Hortensia del Prado. Portret door Gortzius Geldorp, 1596. Olieverf op paneel, 96 x 71 cm (inv.nr. sk-a-2072).
9. Margarita Courten. Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, 1625. Olieverf op paneel, 102,8 x 74,4 cm (inv.nr. sk-a-2073).
10. Pieter Courten. Omgeving van Salomon Mesdach, 1630. Olieverf op paneel, 71,3 x 58 cm (inv.nr. sk-a-2074).
11. Hortensia del Prado. Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, ca. 1625. Olieverf op paneel, 72,5 x 58,6 cm (inv.nr. sk-a-910).
12. Walterus Fourmenois (?). Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, 1620. Olieverf op paneel, 104 x 72,1 cm (inv.nr. sk-a-911).
13. Catharina Fourmenois. Portret door Gortzius Geldorp, 1604. Olieverf op paneel, 82 x 64 cm (inv.nr. sk-a-2070).
14. Zusje van Catharina Fourmenois. Portret door Gortzius Geldorp, 1606. Olieverf op paneel, 86 x 64 cm (inv.nr. sk-a-2071).
15. Sir Peter Courten. Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, 1617. Olieverf op doek, 192 x 106,5 cm (inv.nr. sk-a-913).
16. Pieter Boudaen Courten. Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, 1619. Olieverf op paneel, 104,5 x 73,5 cm (inv.nr. sk-a-2068).
17. Catharina Fourmenois. Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, 1619. Olieverf op paneel, 104,7 x 72,6 cm (inv.nr. sk-a-2069).
18. Jacob Pergens. Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, 1619. Olieverf op paneel, 94,7 x 69,1 cm (inv.nr. sk-a-918).
19. Anna Boudaen Courten. Portret toegeschreven aan Salomon Mesdach, 1619. Olieverf op paneel, 94,6 x 68,9 cm (inv.nr. sk-a-919).
20. Johan Boudaen Courten. Portret door Philip van Dijk naar Caspar Netscher. Olieverf op doek, 49 x 40 cm (inv.nr. sk-a-901).
21. Anna Maria Hoeufft. Portret door Philip van Dijk naar Caspar Netscher. Olieverf op doek, 49 x 40 cm (inv.nr. sk-a-902).

Gualtero del Prado x Lucretia Pellicorne
(1635-voor 1618) (1550-1635)

1

2

Jeremias Boudinos x Lucretia del Prado

Jean Fourmenois x Hortensia Del Prado
(overleden 1627)

5

6

7

8

Walterus Fourmenois
(1596-1653)

Catharina Fourmenois
(1598-1665)

Meisje Fourmenois
(geboren ca. 1600)

12

13

14

Johannes
(1620-1634)

Anna
(1625-1635)

Pieter
(1627-1628)

dochter
(1628)

Hortensia
(1623-1628)

Jacobus
(1630-1659)

Constantia
(geboren 1631)

dochter
(1633?)

Guillaume Courten x Margarita Cassier
(1540 - na 1580) (overleden in of na 1616)

3

4

William Courten
(1571 - 1636)

Margarita Courten
(1564 - 1640)

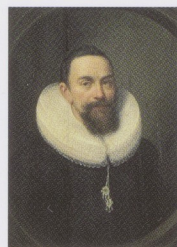
Pieter Courten
(1581 - 1630)

x Hortensia del Prado
(overleden 1627)

Peter Courten
(1599 - 1624)

9

10

11

15

Pieter Boudaen Courten x
(1594 - 1668)

Catharina Fourmenois
(1598 - 1665)

Jacob Pergens
(overleden 1681)

x Anna Boudaen Courten
(1599 - 1622)

16

17

18

19

Johan Boudaen Courten x
(1635 - 1716)

Anna Maria Hoeufft
(1646 - 1715)

Pieter
(1635 - 1684)

Gualterus
(1637 - 1684)

Catharina
(geboren 1640)

Hendrik
(geboren 1642)

20

21

ETA US 25

Familje boeckje van dheer Pieter Boudaen Courten en sijn huijsvrouw Catharina Fourmenois¹

Ik Pieter Boudaen Courten ben gebooren tot Rotterdam den ...² october 1594 ende mijn huijsvrouw Catarina Fourmenois is gebooren tot Ceulen den 5 october 1598.³ Te saamen getrouwt op zondag den 15 julij 1618 en smaandags wierdt de bruijloft gehouden en wiert de bruijloft vereert met de presentie van de bruijtsweegen van drij oude matroonen gesusters te weeten Juffr. Lucretia Pellicorne,⁴ wed. van Sr Gualtero del Prato⁵ haar grootmoeder Juffr. Geerttruijt Pellicorne wed. van Louwis du Bois en J^r. Anna Pellicorne huijsvrouw van Sr Embert Tholinx, de grootmoeder van Ceulen, en d'oude moetjies van Antwerpen coomende. Van mijnent weegen uijt Engellant mijn vr. moeder Margurita Courten,⁶ getrouwt anno 1606 met Sr Jean de Moncij,⁷ mijn oom Guilleame Courten⁸ en mijn suster Anna,⁹ neffens diverse cousins en nigten wedersijdst, die alle met goede gesonde weeder ijder in sijn familie arriveerden Godt loff.

Mijn eenigen suster Anna was gebooren tot Rotterdam in feb: 1599. Maakte contract van huijwelijck tot London 15/25¹⁰ julij 1619 met Sr Jacop Pergens¹¹ gebooren tot Ceulen, daar ik en mijn huijsvrouw op de bruijloft waaren.

Ons eerste kindt een soone gebooren in Middelburg den 7 november 1620 des 's morgens tussen 8: & 9 euren wiert gedoopt in d'oude genaamt St Pieters kerk den 15 dito genaamt Johannis.¹² Tot getuijge stontd mijn stijfvader Sr Jan de Moncij en mijn huijsvrouw moeder, Ortensia Courten¹³ in plaats van haar moeder Lucretia del Prato. Soog sijn moeder 2 maanden die met quarteme corse besogt geen sog hadden waarom een minne gebruijkte 6 maanden, doen gespeent soo dat 8 maanden heeft gesoogen.¹⁴ Vereert van vader Moncij met drij silvere van gran-

meer Del Prato twee vergulde ... scroeven.¹⁵

Den 19 november 1634 soo is hij met diverse andre kindren uijt de schoole van Isac Beeckman¹⁶ gevlugt alsoo een jongen van de pest gestorven was. Dien dag in de kil, savons aan 't hoofd van de plate door storm, sanderendaags afgevaaren, met een noortwesten windt, wiert den beurtman van Dort op de sijde ingeseijlt door Teunis Penne beurtman van Middelbr, en is hij met nog 20 personen tot onser groote droefheijt verdronken.¹⁷ Den 20 Ap: 1634 soo is door eenen genaamt Brouwer schipper van Sevenbergen vaarende van ... na Sevenbergen op 't Haringvliet, mijn sone voorsr. gevonden nu 5 maanden verdronken, volcoomen gekleet uijtgenoomen sijn hoedt, voort lighaam onbeschadigt, het aansicht nog soo kennelijk, dat wel te kennen was, in de plaatt gebragt, en van daar hier door Jan Nou... en hier op den 26 april in de voute in de Choor begraven.¹⁸

Den 29 december ouden stijl is geleegeen mijn suster van haar eerste kint smergens ten 3 euren is gedoopt in de Duijtsche kerk tot London en genaamt Margurita. Waaren getuijgen haar oom Sr Pieter Courten,¹⁹ en meeters Juffr. Jan Pergens wed. en Margurita de Moncij haar moeders respectie. Mijn susters kindt gestorven ontrend ultimo martij 1621. En mijn eenige suster sterft 15/25 feb: 1621|1622²⁰ in London en wij kreegen die droevige tijdinge 28. dito smaandags snamiddags.

Ons tweede kindt gebooren in Middelburg den 7 nov. 1623 smergens wat over 10 euren, als smorgens ten 4 euren 38 minuten volle maan geweest was.²¹ Wiert gedoopt den 12 november en waren getuijgen mijn oom dhr. William Courten ridder, diens plaats monpere Pieter Courten. En Jonfr. Hortensia Del Prato huijsvrouw van Pieter Courten voorsr. onse

moeder. Aan Hortensia vereert door dhr. William Courten eenen grooten vergulden copp en van mamere Courten 2 silvere candelaars en een silveren snuijter. Onse dogter Hortensia wiert donderdag siek svrijdag redelijk, op saterdag de corse vernieuwt, met coude die niet afging, stierf snags ten 11 euren. Begraaven in de Choor in de voute den sept: 1629.

Ons derde kindt een dogter gebooren in Middelbr. den 25: november 1625 namiddags op dissendag ten drij euren, als saterdag daar na nieuwe maane wiert, savons ten 10 euren. de getuijgen waaren dhr. Pieter Courten ridder mijn schoonvader, en Margerita de Moncij mijn moeder. Wiert gedoopt den 30 november en genaamt Anna.²² Vereert door mompere eene effene silvere schale, met een schenck tallier met agt ... en van mamere moncij een verguldt soutvat op vier pilaren.

Den 18 Junij 1627 Soo sterft mijn huisvrouw moeder Hortensia del Prato in Middelbr. en den 24. begraaven in de Choorkerk, in de tombe, daar cousin Pieter Courten²³ den ... in begraaven was.

Ons vierde een soone gebooren op donderdag den 18 november 1627 des smorgens een weijnig voor den 4 euren, als het op den naasten maandag snags ten 11 euren 16 minuten volle mane souwde worden.²⁴ Wiert gedoopt in d'oude kerk als dandre en genaamt Pieter den 24 november. De getuijgen Walterius Fourmenois²⁵ mijn swaager diens plaatse vertroude Ant. Goddin. En Lucretia del Prato huisv. van (?) Boudinois,²⁶ diens plaase verbeelde nichte Maria de Wale. Vereerden niets. Janneken Hureau mijn huisvrouw grootmoeder suster sterft tot Napels na dat sij drij daagen daar was geweest.

Den 18 feb: 1628 snagts ten 12 euren stierf ons soontie Pieter, hebbende van den 3 deser siek geweest dog weeder redelijk wel, donderdag morgen met een stuijp hervatte vrijdag een stuijp, en saterdags 't gesigt getroffen, snamiddags daar meede in stilte quam, en des 's nags ten 12 euren als een keers uijtging.²⁷ Den 21 dito begraaven in de Choor in de voute daar na mere Courten legt.

Ons vijfde een dogterken daar van verlost mijn huisvrouw den 7 september an. 1628.²⁸ Als den 12 augustus bescheidentlijk levendige dragt gevoelt hadde, en den 29 gelaten wiert in den regter arm daar in den 31 sweeringe rees met groote corse die continueerde den 3 wiert den andren arm ook sweerende, en soo den 7 in die groote pijn verlost, 't kindt nog leevendig ter weereldt coomende, dog snags gestorven.²⁹ Den 10 begraven in de voute voorschreeven. welken dagh de sprouw sig openbaarde en den 12 begon af te gaan Godt loff, dat den 18 october

weeder kerkgang deede.³⁰ Den 12 januarij 1630 smergens ten 2 euren stierf mompere Courten in Middelburg, hebbende sijn siekte begonnen van omtrent pr. october, alleenkens verswakt, eijndelijk uijtgeteert wier begraaven in de voute, daar cousin Courten mamere en mijn 3 kinders in leggen in de Choor te Middelburg den 17 januarij.

Ons seste kint een soone is gebooren in Middelbr den 11 m^l 1630 maandag als den 13 snags ten 11 euren 50 minuten nieuwe mane was ende wiert gedoopt Jacobus³¹ den 20 in d'oude kerk voorschr. en getuijgen Sr Jacop Pergens mijn swaager en oom Francois Bouduwins, wiens plaatse vertreeden wort door Sr Jan de Moncij mijn vader hier sijnde, en Sr Jan van der Merckt. En mevrouw Elijsabeth Courten³² nefkens moctie Susanna Boudewins tot Ceulen twee vergulde schaaalen met schelpen gedreeven. Mevrouw Courten een vergulden duitsen cop weegende 30 oncen en door oom Francois Boudewijns een vergulde schaaale, alsoo mijn huisvrouw siek wierd, soo vonden geraden met de 5 $\frac{1}{2}$ maandt te speenen.

Ons sevende kindt³³ wierdt gebooren in Middelbr. sijnde een dogter den 12 september 1631. smorgens cort na half 7 euren als den 10 volle maan was geweest, en gedoopt in de nieuwe kerk den 18 sept. de getuijgen daar toe versogt Sr Jan van der Merckt moeten Constantia del Prato in wiens plaatse mijn moeder Margurita de Moncij staat en Joff^r Cornelia van der Hooge. En vereerde Joff^r van der Hooge een gulden ketentien weegt ... Sr Jan van der Merct 2 vergulde gedreeven schroeven, en moeten Constantia een vergulde coppe. Mijn stijfvader Sr Jan de Moncij hier in Middelbr. gecoomen sijnde na sijn wedercomste van Holland wiert siek omtrent den ... october en stierf den 20 savons ofte 'snags ten 2 euren begraaven den 24: in de Choor in de voute voorschreeven. Thomas Vaughan die als sijn dienaar overgecoomen was stierf meede den ... begraaven den ... in d'oude kerk bij de deure aan d'oostsijde.

Den ... 1633 ondertrouwt mijn swaager Jacop Pergens met Maria de Wale Rogiers trouwen den 29 aug: 1633 en sij sterft den 6 mejj 1634, saterdags snags den 8 dag van haar kinderbedde.³⁴ Den 29 april 1634 gelag sij van een dogter op saterdag, als donderdag voor d'eerste maal in haar huis gegaan was wiert gedoopt. De getuijgen waaren ik als peter en ... sterft het kindt al wert genaamt Maria. Haar tot gedagtenisse vereerde anno 1638 een vergulde kanne.

Den julij 1634 wier mijn huisvrouw siek, en quaamen pokjies uijt, daar van geneesen sijnde, eens in den hoff geweest, sanderendaags weer qualijk en verlost den 14 augustus 1634 van een meijksen dog

doot. Hadde meed met pokjes geweest, was gedraagen ontrendt 6 maanden.³⁵

Den 7 januarij 1635, smergens weijnig over den 9 uren verlost mijn huijsvrouw van eenen soone, corts daarna geen $\frac{1}{4}$ uurs van nogh een soone sijnde sondag, als swoensdags te vooren den 3 smorgens ten 9 euren volle maan was geweest, en sijn na de reekening van mijn huijsvrouw gedraagen ten langsten 36 weeken. Den 14 gedoopt in d'oude kerk gelijk alle onse voorgaande kinders. Het oudste³⁶ Sr Jan van Hoorn teegenwoordig, en Sr Rushout tot London meeter nig Margurita de Wale Rogiers teegenwoordig, en onse grootmoeder Del Prato tot Ceulen.

Het jongste genaamt Pieter³⁷ getuijgen dh^r Pieter Munninx teegenwoordig, en cousin Abr. du Bois tot Hamburg. Meter Jonff Anna Malapart, huijsvrouw van Sr Anthonij Goddin teegenwoordig, en nigte Catelientie de Wale Rogiers nu tot London. De almachtige Godt wille sijnen segen over deselve streken. Den 22 maart 1635 vereert dh^r Pr Munnix aan Pieter tot sijner gedagtenisse een gouden keeten weegt 3 oncen 12 Engelsen. Meij 1637 van cousin Abr. du Bois voor Pieter een vergulden cop weegt ...

Den 5 april 1635 sterft mijn huijsvrouw grootmoeder Juff. Lucretia Pellicorne, den 9 dito begraaven tot Ceulen in het 85. jaar haare ouderdoms.

Den 27 mei|6 junij 1636 savons ten 6 euren sterft mijn oom G^{me} Courten tot London.

Den 18 mei|j 1636 soo trouwde nigte Cataline de Wale Rogiers met Sr Jan Beck³⁸ en maanda|g den 19 wiert de bruijloft gehouden.

Den 16 feb: 1637 sterft tot Ceulen mijn huijsvrouw moetie Constantia del Prato.

Donderdag den 21 mei|j 1637 smergens ten 9 euren verlost mijn huijsvrouw van een soon. Gedoopt den 27 mei|j woenda|g daar aan, getuijgen mijn huijsvrouws broer Walterius Fourmenois en Sr Jan van der Poorte, en Juff^r Maria Crommelins vrouw van Sr Pieter Lombart, en genaamt Walterius.³⁹ Sr Jan van der Poort vereerde een vergulde cop weegt ...

Den 16 oktober 1637 savons ten 7 uren soo sterft onse lieve dogter Anna, eenige dagen met coors bevangen, swoensdag een Bolus genoomen om te purgeeren, dat weijnig werkt, donderdag een clisteer, die ook al maar ... verviel in koude en groote benauwtheit, die haar bij bleef onaangesien vrijdag weder een clisteer gebruijkte, heeft de Heer niet belieft haar verligting te geeven.⁴⁰ Op dingsdag den 20 oktober begraaven in de Choor bij alle onse vrinden.

Den 15 januarij 1640 sondag een weijnig voor 12 euren des snags soo sterft mijn vr. moeder Margarita Courten nadat sij omtrendt 10 weken siek was

geweest en op vrijdagmorgen bujten kennisse, gelijk in een slaap gevallen, die duurende tot dat sij seer stillekens haaren geest gaff. Den 20 janu. begraaven in de Choor bij vader Moncij en alle onse kindren.

Den 1 sept 1640 saterdag savons na 8 uren omtrend $\frac{1}{2}$ 9 uren soo is mijn huijsvrouw verlost van een dogter de Heere sij loff, als gisteren ten 11 euren voormiddag volle maan was. Gedoopt Catarina,⁴¹ getuijgen dh^r Jacob Claissen Haiman.

Den 8 aug: 1642 vrijdag na de middag $\frac{1}{4}$ voor 4 uren is mijn huijsvrouw gelee|gen van een sone als sondag daar aan den 10^e volle maan soude werden.⁴² Den 17 aug. gedoopt in d'oude kerk door d^o Apoloni, genaamt Hendrik. Peter dh^r m^r Hendrik Thibaut Burgemeester. Meeter Maria Romans⁴³ huijsvr: van mijn huijsvrouw broeder Walterius Fourmenois.

Eenige weeken eer mijn huijsvr: verlost wiert van ons soontien Hendrik, hadde sij pijn in twatermaken twelk naar de mane meerder wiert, en van tijd tot tijd meer toegenoomen, soo dat nagt nog dag ruste bij haar was. Veele advijsen genoomen en veele remedien gebruct, estimeerende ulceratie in de nieren en crop van de blaase te sijn, andre een onsteeking en versweering in de lijfmoeder, eijndelijk den 15 december 1646 bevonden een steen te sijn in de blaase,⁴⁴ eenige daagen daar naar, over ... het advijs van Mr Pieter Boignart operateur tot Zierikzee.⁴⁵ Die comt over en naar visentatie is inderdaat soo bevonden, ende eenen grooten steen.

Waar over met hem dh^r Lansberge en docter Peltier geconsuleert⁴⁶ die geraden vonden te laten afneemen, alleegeerende de bequaamheij van weder, al was het in de winter, en de swakheij van mijn huijsvrouw die meer toeneemen soude, en de pijn ook den steen vermeerdren, en eijndelijk inhulpelijk worden. Catelinte de vroevrouw is van dien dag af dat gevonden is door de cateter doe men perfect de ganse steen hoorde kloppen, dagelijks gecoomen met olie van soet amandelen, gespuij in de blaase smorgens en savons.

Den 4 januarij 1647 heeft mijn huijsvrouw en ik met haar geresolveert in Godes naam de steen te laten afneemen, den dag daar toe bestemt dingsdag den 8 janu. Des son|dags in alle de kerken 't gebedt der gemeente versogt om Godes seegen, maar alsoo Mr Pieter Bonjart na Vlissingen des son|dags was gegaan en eerst disdendags smergens hier quamp, sijnde tot Vlissingen om seekere tange tot de operatie te laten maken geweest, is best gevonden tot woensdag uijtstellen. Woensdag smorgens in de kerke laten bidden en ten 11 uren bij der handt genoomen, na

dat Mr Isaac Horenbeke⁴⁷ een ijverig gebedt gedaan hadde tot Godt in teegenwoordigheijt van de familie.

Present Mr Horenbeke, voors^r dh^r Mr Jacob Lansberg en Pelletier doctoren, Mr Jacob Chijrurgin en den operateur. Catelintie de vroevrouw en Perine hielden mijn huijsvrouw. Sr Pieter de Lieau⁴⁸ en ik daarbij.

Den operateur na gedane dilatie voerde sijn cleene tange in, die dh^r doctoren en chijrurgins best geoordeelt hadden, maar den steen week soo, dat daar meede niet becoomen konde, den operateur hem oprigtende, seijde de steen is te groot, dat mij aan therte sloch, hij hervattede met de nieuwe tange, en brogt den steen uijt door Gods genade. Sij was rouw aan deen sijde, waar door als door de force van delatatie en tange veel bloed stortede. De middlen tot stelpinge en wat vorder noodig wierden eijndelijk aangebragt, en verbonden in tbedde geleijt, Godt geeve sijnen seegen tot geneesinge.

Den steen is een hout duijn dik in den middel, na de kanten weijnig afvallende, bijcans plat weegende 3 1/8 loot en van donderstaande forme⁴⁹ Aan de stippelkens was met de tange een stukjen uijtgebrij-seldt, en is met het dikste eijnde dat hier onder staat vooren gecoomen.⁵⁰

Seer wiert belast mijn huijsvrouw in stilte te houden, soo weijnig als moogelijk te spreken. Nade-middag claagde dat meinde ... vernieuwds, den ope-
rateur die bleeff bij haar en ... een tijdlang. Sanderendaags wiert het eerste verbandt afgenoo-
men en vernieuwt, Godt lof 't bloeden wel gestelpt, en de ontstelde partijen na den tijd in state.

Alleen sop te eeten wert geordonneert en van drinken te mijden soo veel doendelijk, waar in dap-
per haar devoir deede, hoewel den dorst extreme.

Den 4. 7: en 9. dag passeerden reedelijk, den 13 dag kreeg een sterke corse, snags wiert eenig seer stinkend materie quit, die uijt den hals der moeder of de moe-
der selve quam, die continueerende den stank vermin-
derde, en de materie dikker en witter wordende.

Den 12^e dag heeft voor d'eerste maal wat vlees van een jong duijffje gegeeten. Den 7 april 1647 heeft sijn Godt loff in de kerk geweest, Godt maake ons dank-
baar, en geeve sijnen verdren seegen.

Den 5 julij 1647 soo hebbe met Hans Pietersen, en Matijs Credenbach, op de weescamer geweest, en de voogdie beedigt, over de kindren van Matthijs Cre-
denbach daar het testament tussen hem en sijn huijs-
vrouw salig: overleeden en aangenoomen wiert, waar
bij de kindren gemaakt werdt f 300, en hij verbeteret
het tot 400 guldens, en stelt het op sijn huijs in de

... straate, daar van de acte ter weescamer geleverd.

Den 19 meij 1649 soo hebben wij het contract van huijwelijk geteijckent, tussen onse dogter Constantia Boudaen Courten en mr. Johannes van der Merct.⁵¹ Present dh^r Pr Biscop de ... dh^r pensionaris Adriaan Veth, en Pieter van der Merct tot assistent van den brijdegom, en mij en mijn huijsvrouw; de Almagtige Godt bidde sijnen ... [?] seegen over haar te strek-
ken, den 20 belofmaal en den 22 voor consistorij d^e Lievens preses. Den 16: junij getrouwt. Godde bidde om sijnen over haar.

Den 16. mrt. 1650 smorgens ten half neegen uren soo verlost onse dogter Godt loff van eenen soone. den 20 gedoopt in d'oude kerk door den predicant De Meij genaamt Pieter. Getuygen ik met mijn huijsvrouw, en Sr Pieter van der Merct.

Mijn swager Walter Fourmenois heer van Pop-
kensburg is overleeden den 2 oktober 1653 smergens omtrent 9 uren begraven in de Choorkerke bij sijn moeder den negende oktober in de voute.

Onse dogter Constantia huijsvrouw van Mr Johannes van der Merct is den 20. nov: 1653 t savons ten 10 uren geleege van een soone, die den 30 dito gedoopt is Johannes.

Meij 1657 hebbe met Matijs Credenbach op de weescamer geweest En benefens Anthonij Pieters de voogdije aangenoomen over sijn kindren bij sijn tweede vrouw sijnde een dogter, en een soon, die hij met eenen verweest en hijpotheek ter weescamer stelde, op sijn huijs, ses hondert pondt vls. (in marge: dhr. Ferdinando de Barka burgem. tot Shuijs en Catelintie Pieters).

4 oktober 1657 verlost onse dogter van der Merct smergens ten 7 uren van een soone die ... weeken oudt sijnde stierf.

2 april 1658 vertrekt soon van der Merct met mijn dogter en haare kindren Pieter en Johannes met haare huijshouginge en huijsraadt naar Amsterdam om daar te wonen, en sijnen dienste in d'admijralij-
teijt vanweegen de provintie van Zeelandt te doen.

Den 27. november 1658 soo is onse dogter van der Merct verlost tot Amsterdam van een soon die noe-
men Wilhelmus, de Heere sijn lof en dank, en wildt haar voordere seegenen. Dit kindt is eerst sterk uitge-
slaagen, vol brandt en vol ... gestorven tot Amster-
dam begraven in de Suijderkerk.⁵²

Mathijs Credenbach stierf eer hij trouwde, bruij-
degom sijnde en maakte testament op den 22 julij 1657. Sijn dogter Johanna besogt met een swaar acci-
dent in die en been is gestorven donderdag 28 nov:
snags ten 12 uren en begraven dinsendag den 3
december heeft 26 november testament gemaakt

haar broeders en susters uijtmaken de met 50 guldens eens, haar oom Pr. Credenbach twee ... en tot erfgenaamen haar oom Anthonij Pieters en haare 2 moijen Janneken Pieters, huijsvrouw van Jacob Bouwens, en Anna Pieters huijsvr van Sr Adriaan Brecpot.

Den 14 sept: 1659 sterft onsen oudsten soone Jacobus die gebooren was den 11 m^r 1630 nu eenige jaaren raadtheer in den raadt van Vlaandren was geweest, en in sijn tweede jaar van scheepen deser stad. Na dat hij eenige maanden teegen het water hadde gemedicineert, ontstondt een seer swaare sprouw, daar van gestorven is.⁵³ Den 25 dito begraven in de Choorkerke in de voute bij onse andre kindren.

Den 18|28 october sterft tot London Cousin Jan Casier, en den 22 dito ouden stijl begraaven en laat tot Executeurs sijn eenigen soon Jan, en sijn huijsvrouw Josina Rushout.

Onse dogter van der Merct is den 26. feb: 1660 geleege van een dogter, gedoopt den ... en genaamt Sara Catarina, peter Nicolaas Rokus van de Capelle meter Lucretia Boudaen huijsv^r van Jan Oort tot Amsterdam. Den 19 feb: 1661 is onsen soon dhr. Johannis van der Merct ons dogters man tot Amsterdam overleeden hebbende aldaar de plaatse becleet van weegen de provintie van Zeelandt, raadtheer in d'admiralijteijt. Alsoo hij begeert heeft, van daar stille vervoert, om hier begraven te werden, soo is sijn lijk tot Middelb. gebragt den 27. en wert begraven in sijn vadersgraft in d'oude kerk donderdag den 3 meert.

Den 6|16 julij sterft in Engelandt dh^r Ritchart Knightleij ridder van Bath, soo dat nigte Anna Courten weduwe is.

Den 27 m^r 1662 vereert mijn huijsvrouw, aan Michiel Romer tot Ceulen getrouwt met nigte Bouduwins de Feremou twee vergulde schroefkens weegen 26 onc: 14 Eng. Als getuijge over sijn soon in october laast gebooren genaamt Michiel.

Den 7 meij 1662 is onsen soon Gualterus beroepen tot predicant tot S. Laurens, daar D^o Petrus van der Burgt tot Vlissingen is beroepen. Hiertoet de oudste van h^r van Middelb. Als ambagsheeren met haar twee stemmen gecontribueert hebben, genoegsaan met eenparigheijt van stemmen dhr. Burg. De Keijser Godijn en Woutersen, mitsgaders dh^r Mr Jacob Vet, pensionaris, en raadt, met sonderling genoeg seer hebben gecontribueert en wort met nog 8 van de kerken raadt te samen 10 stemmen van 11. De elfste stemmen, niet uijt onkenisse van ongunste ontbrekende, des Godt gedankt sij ende gebeden sijnen vordren seegen en bequaamheijt tot dat ampt te verleenen.

23 Sept: 1660⁵⁴ sterft Pieter de Leau, 23 november

1662 sterft Margrita de Wale wed: van Pieter de Leau des morgens ten drij uuren, sonder dat mij eenige kennisse van haar siekte gedaan is geweest.

Jan de Wale tot Venetien gestorven⁵⁵ van An^o 1664, laat een staat van 200 m. corrent, daarvan 70 m. in secca, die maar 35 m. weert sijn als men die souwde willen vercoopen ... 5000 aan legaten 3000 aan sijn neeff Jan Beck 1000 ... aan sijn comptoir knegt, de rest aan diverse andre, het gros aan 4 staaken daarvan Jan Beck in huijwelijk hebbende gehadt Catarina de Wale eene is.

Den 1 meij 1664 soo is het contract van huijwelijk geteijkent tussen onse dogter Catarina en Mr Ab^r Biscop present van mijn, mijn huijsvrouw en onse soons Johannis, P^r en Gualterus en van sijnent weegen dh^r Jan Reesen bailluw tot Middelburg, en Samuel Biscop raadt tot Vlissingen.

Den 2 dito beloft maal gehouden, present benevens mij en mijn huijsvrouw met onse dogter Constantia, en soons Johan, P^r en Gualterus, ma seur Bogart,⁵⁶ dhr. Thilenus met sijn vrouw, dh^r balliuw Reesen sijn huijsvrouw excus door indispositie, dh^r Samuel Biscop en sijn vrouw, Juff^r de wed. van d^o Biscop, mevrouw Tenijs te samen 16 personen.

Den 3 voor consistorij met de bruijt gaande mijn huijsvrouw en Juff^r Potteij wed. van Isaac Biscop in sijn leeven predicant tot Vlissingen, en met den bruijdegom ik en den heer Resen balluw deeser steede.

Den 21 meij predikte onsen soone Gualterus in d'oude kerk, en trouwde onse dogter Catarina voorschreven en wiert de bruijloft gehouden in onse groote camer. Dh^r Jacob Pergens met sijn huijsvrouw en twee dogters vereerden het feest met haare teegenwoordigheijt.⁵⁷ Den 25 vertrekt frere Pergens met sijn huijsvrouw, en dogters Leonora en Maria Magdalena bleeven.

Den 2. en 3 januarij 1665 wert mijn huijsvrouw vol pijn, sijn den 4 soo heftig met coude corse bevangen en opstopping van water, vertrekken van pols en andre teekenen van de doot, daar op onse kindren expres na Den Haag om mij gescreeven. Ik ontfont dien brieff maandag ten vijfen, en vertrok ten ses uuren over Delft na Maaslant sluijs, sanderendaags met groote moeijte tot Zierikzee en swoensdags smorgens ten 10 uuren hier, mijn huijsvrouwe Godt loff vindende in beteren staat, dog seer swak, en vol pijn, daar toe veele middelen gebruijkt wierden, nu meerder dan min pijn en altemet corse.

Den 16 crijgt weder corse, des nags weder, en savons, somma 3 maal in 24 uuren, snags redelijk ruste tussen saterdag en zondag snags reedelijk goede ruste, en weijnig pijn, dog smorgens niet sonder

corse, dat den heelen dag, soo duurende met verswakkinge, de Heere geeve dat deesen aanstaanden nacht beeter mag weesen, dissendag den 20 soo verswakt, dat weijnig spreken van quam, den volgenden nacht nog min, en dat swoensdags smorgens ten 4 uuren begonnen de fluimen haar swaar te vallen en soo allenkens meer, tot dat des snamiddags ontrend 3 uuren den geest gaff, aan den Almagtigen van wien sij dien ontfangen had. Tot den laasten toe met groote benaauwtheijt, dog met goede kennisse. Dus heb mijn waarde huijsvrouw verlooren wensende die te volgen als het Godt gelieven sal. Die bidde nu in 't geloove gelieve te versterken en bij te staan tot den eijnde toe gelijk ik aan haar hebbe gesien. Amen.

Den 29 janu. 1665 op donderdag begraaven in de Choor bij mijn vrienden in dit bouxken vermeldt.

Den 26 feb: des mergens quartier na 2 uuren verlost mijn dogter Catarina huijsvrouw van dh^r Ab^r Biscop van een dogter. Op ... gedoopt Anna Catarina.

April ... is gestorven Juff^r Maria Romans eerst wed. van mijn swaager Walterus Fourmenois, laast wed. van dh^r Hendrik Bogart, en is begraaven tot Sr Laurens in de kerke den 21 april 1665.

1665 den 22 october tot Uijtrecht het contract van huijwelijk geslooten tussen mijn soon Gualterus, en Juff^r Maria Coijmans dogter van dh^r Balthasar Coijmans saliger en jouf^r Trip nu getrouwt met dh^r Pieter Ruijs in de provintie van het Hof van Uijtrecht. Ik en dh^r Jacob Pergens assisteerden mijn soon en daanstaande bruijt geassisteert met mevrouw haar moeder dh^r Josep Coimans en Adriaan Trip haare vogden en ... Bernarts haar swaager en gingen mevrouw Ruijs en dogter, dh^r Van Niewaal, en ik met de bruijdegom na de Domkerk, daar dominus Teekman d'ondertrouw dede. Weder coomende wiert het contract geteijkent.

7/17 november is mijn soon voorscr: getrouwt voormiddag, en des middags de bruijloft. Nota Dh^r Joseph Coijmans heer van Niewaal, is des bruijtsrecht sweer van haar vaders sijde en haar oom van smoeders sijde als hebbende in huijwelijk des moeders suster.

Den 21 junij 1666 soo is mijn dogter Constantia wed: van dh^r Johannis van der Merct in contract van huijwelijk getreeden met Sr Jan Bap.^t Hoche pied weduwenaar van ... Spiegel die tot Amsterdam woont.⁵⁸ Den 26 voor Consistorij geaccompangeert met de heer van der Merct des brudegoms broeder en mijn dogter Catarina, en den bruijdegom met sijn swaager Nicolas van der Merct.

Den 19 aug. 1666 is mijn dogter Constantia met haar man voorscreeven, haare kindren, en voors

haare familie na Amsterdam vertrokken om daar te wonen.

Donderdag den 16 aug: des avonts ten 1/2 10 uren, soo is de huijsvrouw van mijn soon Gualterus geleege van een soon een welgeschaapen kindt Godt loff. Sondag den 29 gedoopt in d'oude kerck in Middelb^r Door D^o Johan Thilenus; ik als getuijgen over den doop staande, en mijn dogter Catarina hief het ten doope in plaas van Jff^r Maria Trip de grootmoeder, wiert genaamt Pieter. Mevrouw de wed. van den heer raadtheer Reijgersberge, ging meede ten doope in plaas van Jff^r Lampsins mijn dogters suster, alsoo sij siek was.

Den 2 october 1666 sijnde saterdag smorgens tussen 5 en 6 uuren soo verlost mijn dogter Catarina huisvrouw van Abraham Biscop van een dogter, een groot wel geschaapen kindt Godt loff. Is gedoopt den 3 october inde oude kerck, als getuijge daar over staande dh^r Samuel Biscop en Jff^r Hoche pied, huijsvrouw van den heer Nicolas van der Merct in plaase van mijn dogter Constantia huijsvrouw van Jan Bab.^a Hoche pied, en is genaamt Constantia.

1667 met brief 22 december 1666 scrijft cousijn Loijs du Bois uijt Hamburg, dat sijn huijsvrouw den 18 dito geleege was van een soon, en dat den volgenden sondaag daar aan Duijtsen stijl soude sijn gedoopt, en genaamt souwde werden Louis, en versogt mij tot compere.

Den 7 januarij antwoorde dat ik aanneeme ... Den 22 janu. 1667 wert mij de naamen opgegeeven van de kindren van Pieter de Leau.

Catarina de Leau wort 23 jaar 20 aug: 1667

Pieter wert 20 jaar 21 julij 1667

Anna wert 18 Jaar 21 janu. 1667

Johannis wert 17 Jaar 28 april 1667

Den 28 april 1667 soo scrijft mijn behout soon Jan Batista Hoche pied, dat sijn huijsvrouw mijn dogter Constantia dien morgen vroeg verlost was van een gesonde suster, moeder en kindt natijds geleegetheijt na wens. Den 29 gedoopt en genaamt Constantia, mijn soon Pieter in mijn plaas als getuijgen staande.⁵⁹

NOTEN

- 1 Toevoeging van Jacob van Citters: *gecopieert na het origineel berustende onder mev. de wed. wijlen den heer Hieronimus Joseph. Boudaen*. Ten behoeve van de leesbaarheid zijn de indeling in alinea's en het gebruik van hoofdletters aangepast, en zijn afkortingen die niet meteen duidelijk zijn, zoals Xbr. voor december en Zzee voor Zierikzee, voluit geschreven. Bij het annoteren van de tekst heb ik veel profijt gehad van de opmerkingen en suggesties van M.A. Verschuyl en H.L. Houtzager, die ik dan ook hartelijk dankzeg.
- 2 Hier en op enkele andere plaatsen in de tekst ontbreekt een woord of een datum. In het Middelburgse afschrift ontbreken dezelfde woorden.
- 3 Naast het aan Salomon Mesdach toegeschreven portret uit 1619 (inv.nr. SK-A-2069) is er in het Rijksmuseum een portret van Catharina als meisje van zes door Gortzius Geldorp (inv.nr. SK-A-2070). Een 1606 gedateerd portret van Geldorp stelt vermoedelijk een twee jaar jonger zusje voor (inv.nr. SK-A-2071).
- 4 Lucretia Pellicorne (1550-1635), de grootmoeder van Catharina Fourmenois, wordt elders in de tekst ook Lucretia del Prado genoemd. Zij werd in 1608 geportretteerd door Gortzius Geldorp (inv.nr. SK-A-914).
- 5 Gualtero del Prado (1635-voor 1618) was de grootvader van Catharina Fourmenois. Zijn portret door Gortzius Geldorp is 1597 gedateerd (inv.nr. SK-A-915).
- 6 Margarita Courten (1564-1640) was de moeder van Pieter Boudaen Courten. Elders in de tekst wordt zij Margarita de Moncy genoemd, naar haar man Jean de Moncy met wie ze in 1606 trouwde. Haar portret uit 1625 is toegeschreven aan Salomon Mesdach (inv.nr. SK-A-2073).
- 7 Jean de Moncy (overleden 1631) was handelspartner van Pieter Boudaen Courten ooms Guillaume en Pieter Courten in de Londense vestiging van het familiebedrijf. Door het huwelijk met hun zuster Margarita werd hij stiefvader van Pieter Boudaen Courten.
- 8 Guillaume Courten (1571-1636) was een oom van Pieter Boudaen Courten, en heeft voor zover bekend altijd in Engeland gewoond. Zijn eerste vrouw was een dochter uit de familie Crommelin(ck), wier naam zowel Margareta als Hester wordt gegeven, zijn tweede vrouw Hester Tryon.
- 9 Anna Boudaen Courten (1599-1622) was de zus van Pieter Boudaen Courten. De portretten van Anna en haar man Jacob Pergens uit hun huwelijksjaar 1619 zijn toegeschreven aan Salomon Mesdach (inv.nrs. SK-A-918 en SK-A-919).
- 10 Bij gebeurtenissen in Engeland noteerde Boudaen Courten ook de datum volgens de daar gebruikte Juliaanse kalender, 'oude stijl', die tien dagen verschilde van de in Zeeland gebruikte Gregoriaanse kalender, ook wel 'nieuwe stijl' genoemd.
- 11 Jacob Pergens (overleden 1681), was door zijn huwelijk met Anna Boudaen Courten zwager van Pieter Boudaen Courten. Zijn portret is toegeschreven aan Salomon Mesdach (inv.nr. SK-A-918).
- 12 Van Johannes, het oudste kind van Boudaen Courten en Fourmenois, zijn geen portretten bekend.
- 13 Hortensia del Prado (overleden in 1627), de moeder van Catharina Fourmenois, wordt hier Courten genoemd naar haar tweede man Pieter Courten. Haar eerste man was Jean Fourmenois (inv.nr. SK-A-912). Naast twee portretten door Gortzius Geldorp, 1596 (inv.nr. SK-A-2072) en 1599 (inv.nr. SK-A-2081), is er een aan Salomon Mesdach toegeschreven portret van haar in het Rijksmuseum (inv.nr. SK-A-910).
- 14 Met *quarteme corse* bedoelde Boudaen Courten waarschijnlijk *malaria quartana*, de ziekte waarbij iedere vierde dag koortsaanvallen ontstaan. Malaria kwam tot in de eerste helft van de 20ste eeuw vooral in Zeeland en andere kustprovincies voor. Het inhuren van een min was niet ongebruikelijk. In enkele 17de-eeuwse medische tractaten werd uitvoerig ingegaan op de wenselijkheid van het nemen van een min, en op de eisen die aan een voedster zouden mogen gesteld, zie hierover M.J. van Lieburg, *De geschiedenis van de kindergeneeskunde in Nederland, 1, de periode tot 1700*, Rotterdam 1997, pp. 189-191.
- 15 Met deze vergulde schroeven worden beker-schroeven bedoeld. Deze dienden als voet en stam waarop door middel van een schroef een wijnglas werd geklemd. Voor een van de weinige bewaard gebleven exemplaren uit deze periode, zie A.L. den Blaauwen (red.), cat. tent. *Nederlands zilver 1580-1830*, Amsterdam (Rijksmuseum) 1979-1980, pp. 30-31.
- 16 Isaac Beeckman (1588-1637), Middelburgse geleerde, als rector werkzaam in Dordrecht. Zie over Beeckman en de Latijnse school in Dordrecht, K. van Berkel, *Isaac Beeckman (1588-1637) en de mechanisering van het wereldbeeld*, Amsterdam 1983, pp. 98-108. De jonge Boudaen Courten was een van de vijftig tot zestig overwegend Zeeuwse kostkinderen op deze school.
- 17 Dit incident is ook beschreven door Lambert van Bos, *Dordrechtse Arcadia, Dordrecht 1663*, p. 575. Zie over deze gebeurtenis tevens Van Berkel 1983, *op.cit.* (noot 16), p. 137, die zich onder meer baseerde op aantekeningen van Isaac Beeckman.
- 18 De *voute*, vermoedelijk een overwelfde kelder, in de Choorkerk (het koor van de oude Abdijkerk, thans Koorkerk) die Boudaen Courten meermaalen noemt was een familiegraf. De grafsteen van de familie is, voor zover bekend, niet bewaard gebleven. Het graf, waarvan Boudaen Courten oom Pieter Courten de eigenaar was, wordt genoemd in het *Verslag aangaande eene in het jaar MDCCCXVII. ontdekte grafzerk en een daaronder bedekt menschelijk geraamte, in de Koor-kerk te*

- Middelburg, door Mr. N.C. Lambrechtsen van Ritthem, president van het Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, Middelburg 1820, pp. 9-10.
- 19 Pieter Courten (1581-1630), oom van Pieter Boudaen Courten, trouwde in Keulen met Hortensia del Prado waardoor hij stiefvader van Catharina en Walterus Fourmenois werd. In het Rijksmuseum is een zwaar overschilderd portret van hem (inv.nr. SK-A-2074).
- 20 Kennelijk wist Boudaen Courten het precieze sterfjaar van zijn zuster niet meer. Op de achterzijde van haar portret staat dat zij in 1621 stierf (inv.nr. SK-A-919), maar uit Boudaen Courtens mededeling dat de tijding van de dood van zijn zuster hem op maandag 28 februari bereikte valt op te maken dat zijn zuster in 1622 moet zijn gestorven. Zie hiervoor het historische datumoverzicht in W. Wijnaendts van Resandt, *Dagen, maanden, jaren. Tijdrekenkunde in kort bestek*, Den Haag, 1984, p. 16. Met dank aan Jeroen Salman, die mij op dit overzicht wees.
- 21 Bij de geboorte van Hortensia en andere geboortes vermeldt Boudaen Courten de stand van de maan. Deze gegevens waren te vinden in almanakken en zijn mogelijk gebruikt voor het berekenen van een horoscoop. Zie over astrologische notities in almanakken J. Salman, 'Troebelen en tijdsordening. De actualiteit in zeventiende-eeuwse almanakken', *De zeventiende eeuw* 17 (2001), pp. 3-17, en pp. 12-13.
- 22 Anna was het derde kind van Boudaen Courten en Fourmenois.
- 23 Peter Courten (1599-1624) was de zoon van Guillaume Courten en zijn eerste vrouw, dus een volle neef van Boudaen Courten. Deze Peter Courten was in 1624 in Middelburg gestorven. Vermoedelijk is hij de jongeman op het 1617 gedateerde portret dat is toegeschreven aan Salomon Mesdach (inv.nr. SK-A-913). Deze suggestie van E.J. Wolleswinkel, gepubliceerd door S.A.C. Dudok van Heel in N. Middelkoop (red.), cat. tent. *Kopstukken. Amsterdammers geportretteerd 1600-1800*, Amsterdam (Amsterdams Historisch Museum) 2002, p. 62, noot 13, wordt ondersteund door een nog niet eerder geciteerde 18de-eeuwse lijst in het familiearchief, waarop de geportretteerde werd geïdentificeerd als de *Voor soon* (i.e. de zoon uit een eerder huwelijk) van hr. William Courte bij Juffr. Crommeln. RAU, PA 26, archief Des Tombe, inv.nr. 18.
- 24 Pieter was het vierde kind van Boudaen Courten en Fourmenois.
- 25 Walterus Fourmenois (1596-1653) was de enige broer van Catharina Fourmenois, en werd door tijdgenoten *Lamme Courten* genoemd. In 1631 kocht Fourmenois kasteel Popkensburg te Sint Laurens van Philibert van Serooskerke. Na zijn dood legateerde hij het aan zijn zuster. Zie over de geschiedenis van Popkensburg, J.P. van den Broecke, *Middeleeuwse kastelen van Zeeland. Bijzonderheden over verdwenen burchten en ridderhofsteden*, Delft 1978, pp. 42-49. Waarschijnlijk is hij de onbekende man op het 1620 gedateerde schilderij uit het legaat De Witte van Citters (inv.nr. SK-A-911).
- 26 Lucretia del Prado (overleden na 1627) was een zus van Hortensia del Prado en dus een tante van Catharina Fourmenois. Haar echtgenoot was Jeremias Boudinois. Het paar werd geportretteerd door Gortzius Geldorp in 1610 (inv.nrs. SK-A-916 en SK-A-917).
- 27 De beschrijving van het ziektebeeld van Boudaen Courtens zoontje Pieter doet denken aan een epileptisch insult. Zie hierover Van Lieburg 1997, *op.cit.*, (noot 14), pp. 267-271.
- 28 Het vijfde kind van Boudaen Courten en Fourmenois overleed voor de doop en bleef dus naamloos.
- 29 Fourmenois werd *gelaten* (...) in den regter arm, waarmee Boudaen Courten doelde op aderen. De hierop volgende *sweeringe* in de arm zal zijn veroorzaakt door een wondinfectie.
- 30 Sprouw (spruw) was in de 17de eeuw een veel voorkomende en gevaarlijke ziekte, zie hierover Van Lieburg, *op.cit.*, (noot 14), pp. 311-312, en ook pp. 75, 153, 174, 182-183, 193, 211-212.
- 31 Van Jacobus, het zesde kind van Boudaen Courten en Fourmenois, zijn geen portretten bekend.
- 32 De tweede echtgenote van Pieter Courten was Elisabeth Honing. Hun huwelijk vond in 1629 plaats.
- 33 In de marge is toegevoegd: *Constantia*. Constantia Boudaen Courten (geboren 1631) was het zevende kind van Pieter Boudaen Courten en Catharina Fourmenois. Haar eerste echtgenoot was Jan van der Merct (1623-1661), haar tweede echtgenoot Jean Baptiste de Hocephied (1646-1705).
- 34 Maria de Wale Rogiers, die zoals uit deze kroniek blijkt in het kraambed stierf, was een nicht van Boudaen Courten.
- 35 Waarschijnlijk werd dit meisje niet in 1634 maar in 1633 geboren, want volgens de tekst zaten er minder dan vijf maanden tussen de doodgeboorte van deze dochter en de voldragen tweeling Johannes en Pieter.
- 36 De oudste van de tweeling was Johan (1635-1716), het negende kind van Boudaen Courten en Fourmenois. Later zou hij heer van St. Laurens, Schellach en Popkensburg, raad van Middelburg en bewindhebber van de VOC worden. Zijn echtgenote was Anna Maria Hoeyff (1646-1705). Hij werd geportretteerd door Cornelis Janssens van Ceulen II in 1668 (inv.nr. SK-A-921) en door Caspar Netscher (vergelijk de kopie door Philips van Dijck, inv.nr. SK-A-901).
- 37 Pieter (1635-1684) was het tiende kind van Boudaen Courten en Fourmenois. Met zijn twee-

- lingbroer Johannes erfde hij kasteel Popkensburg. Hij trouwde met Sophia Coymans (1649-1678), dochter van Balthasar Coymans en Maria Trip.
- 38 Voor een portret van Jan Beck (1611-1676) temidden van zijn kinderen door Cornelis Janssens van Ceulen, zie B. Broos en A. van Suchtelen, cat. *Portraits in the Mauritshuis 1430-1790*, Den Haag/Zwolle 2004, p. 287, nr. 688. De grafsteen van Jan Beck is nog bewaard in de Koorkerk te Middelburg. Het opschrift is gepubliceerd in Mr. P.C. Bloys van Treslong Prins, *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Zeeland*, Utrecht 1919, p. 160, nr. 36.
- 39 Walterus of Gualterus (1637-1684) was het elfde kind van Boudaen Courten en Fourmenois. Hij werd predikant in Sint Laurens en later in Amsterdam. Net als zijn broer Pieter trouwde hij met een dochter van Balthasar Coymans en Maria Trip, Maria Coymans. Portretten van Boudaen en zijn vrouw bevinden zich in het Joods Historisch Museum in Amsterdam.
- 40 Zie voor de behandeling van kinderen met obstipatie in de 17de eeuw Van Lieburg 1997, *op.cit.*, (noot 14), pp. 257-258. De bolus waarover Boudaen Courten sprak, zal Armeense aarde (*bolus Armenicus*) zijn geweest.
- 41 Catharina (geboren 1640) was het twaalfde kind van Boudaen Courten en Fourmenois. Zij trouwde met Abraham Bisschop.
- 42 De in 1642 geboren Hendrik was het dertiende en laatste kind van Boudaen Courten en Fourmenois. Hij stierf tussen 1695 en 1708.
- 43 Maria Romans (overleden 1665) was de echtgenote van Boudaen Courtens zwager Walterus Fourmenois.
- 44 Nier- en blaasstenen kwamen veelvuldig voor in de 17de eeuw. Johan van Beverwijk schreef hierover in 1649 een medisch tractaat *Steenstuck, aenwijzende den oorspronck teyckenen, 't voorkomen en ghenesen van steen en graveel*. Over deze en andere 17de-eeuwse publicaties over blaasstenen, zie Van Lieburg 1997, *op.cit.* (noot 14), pp. 194-195; 279-281. L. Kooijmans, *De doodskunstenaar. De anatomische lessen van Frederik Ruysch*, Amsterdam 2004, pp. 99-100, 186-188 en 253-256, geeft details over de praktijk van het steensnijden in het Amsterdam van de late 17de eeuw.
- 45 Mogelijk bedoelde Pieter Boudaen Courten met Pieter Boignart (Boenaert) uit Zierikzee de steensnijder Willem Boenaert uit dezelfde plaats. Zie over laatstgenoemde M.A. Verschuyt en H.L. Houtzager, 'De behandeling van blaasstenen in het verleden: Willem Boenaert, steensnijder te Zierikzee', *Belgisch Tijdschrift voor Geneeskunde* 57 (2001), pp. 1371-1374 en idem, 'Het lijden aan en snijden van de blaassteen. Willem Boenaert, steensnijder te Zierikzee (1592-1656)', *Nehalennia* 140 (zomer 2003), pp. 17-22.
- 46 Jacob Lansbergen (1590-1672) en Adriaan Pelletier (geb. 1612) waren stadsdoctoren in Middelburg, zie Verschuyt en Houtzager 2001, *op.cit.* (noot 45), p. 1373.
- 47 Isaac Hoornbeek was predikant te Middelburg (1587-1648).
- 48 Pieter de Leau was de echtgenoot van Maria de Wale, een nicht van Boudaen Courten. Pieter Boudaen Courten was voogd van hun kinderen.
- 49 Op deze plaats heeft Boudaen Courten een tekeningetje van de omtrek van de blaassteen gemaakt. De omvang en de vorm van de steen in de tekening in het afschrift komen overeen met die van de nog bewaarde blaassteen van Catharina Fourmenois, thans in particulier bezit. Jacob van Citters voegde toe in de marge: *Deese steen berust onder vrouw ... Boudaen, wed: wijlen den heer Appolonius Veth*. In het Middelburgse afschrift wordt ook de voornaam van deze kleindochter van Fourmenois en Boudaen Courten genoemd: Constantia.
- 50 Dit doet vermoeden dat de steen is gedraaid tijdens de ingreep.
- 51 Johannes van der Merc (1623-1661), zoon van de eerder in de tekst genoemde Pieter van der Merc en eerste echtgenoot van Constantia Boudaen Courten.
- 52 De term 'uitslaan' werd bij huidziekten gebruikt, die Van Lieburg 1997, *op.cit.* (noot 14), p. 198.
- 53 Voor de ziekte *spruw* (spruw), zie bij noot 30.
- 54 23 is doorgestreept in de tekst.
- 55 In de marge is toegevoegd: *in begin*.
- 56 Met *ma seur Bogart* doelde Pieter Boudaen Courten op Maria Romans, die haar echtgenoten Walterus Fourmenois en Hendrik Bogart overleefde.
- 57 Jacob Pergens, korte tijd zwager van Pieter Boudaen Courten, woonde met zijn derde vrouw Leonora Bartolotti in Amsterdam. Zie hierover G. Leonhardt, *Het huis Bartolotti en zijn bewoners*, Amsterdam 1979, pp. 71-76.
- 58 Jan Baptist de Hochepeid (1646-1705) was weduwnaar van Geertruyd Spiegel.
- 59 Hier eindigt de tekst abrupt. Uit verschillende documenten blijkt echter dat Pieter Boudaen Courten pas in het volgende jaar overleed.